

FRANKFURTER BUCHMESSE 2007
L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
Salvador Giner

És un honor poder presentar l'acadèmia catalana, acompanyat per tres eminents escriptors, provinents de diferents contrades del nostre àmbit cultural i lingüístic. L'acadèmia, l'Institut d'Estudis Catalans, representa la nostra ciència, cultura i llengua al més alt nivell.

L'Institut d'Estudis Catalans fou fundat ara fa exactament cent anys, el 1907. La creació de l'Institut era part indescindible del gran corrent d'afirmació d'un país amb voluntat de modernitat i de participació cívica en el progrés que florí a Catalunya a la darrereria del segle XIX i a principi del segle XX.

En la major part dels països europeus, la lògica nacionalista imposà la creació de biblioteques, parlaments, orquestres, teatres, universitats, museus i instituts de recerca. A Catalunya, on mancava la dimensió estatal pròpia, la necessitat de fundar una acadèmia nacional sorgí d'una intuïció excepcional del polític Enric Prat de la Riba, que tenia el suport d'un estol tan migrat com potent de savis patriotes. Prat només era aleshores el president de l'Administració provincial de Barcelona, però la seva visió —i la del moviment intel·lectual modernitzador que li donava suport— anava molt més lluny.

Impulsà la creació de l'Institut una voluntat ferma d'engegar amb eficàcia i racionalitat una esfera pública digna de Catalunya. En condicions d'alta precarietat administrativa, hom passava així del catalanisme romàntic, i fins i tot nostàlgic, a la reivindicació d'unes eines de treball científic i cultural que estiguessin a l'altura del fort desenvolupament industrial i capitalista català. A l'altura també de la recuperada fe com a societat civil capaç d'afegir-se al capdavant de la revolució econòmica pròpia d'unes poques altres societats europees. A l'Europa meridional d'aleshores, Catalunya era una societat avançada excepcional, una societat mediterrània moderna.

L'Institut fou una solució per a una nació endèmicament precària pel que fa a l'educació superior i el coneixement científic, amb recursos limitats. La pobresa de les institucions universitàries a Catalunya era tan extrema que l'Institut pogué, de bell antuvi, acomplir amb esclat les tasques encomanades, amb recursos limitadíssims, si bé el capital humà inicial fou de la més alta qualitat. L'Institut era enfortit per la ideologia de racionalitat, universalisme i progrés, i per un nacionalisme avançat i solidari amb els altres països. Sentí l'impacient desig d'enriquir el país amb les institucions inexistents. Aviat creà una biblioteca, un servei de preservació i protecció del massiu patrimoni arqueològic i històric de Catalunya, uns serveis i laboratoris científics necessaris però fins aleshores inexistents, i començà una important feina de codificació i preservació lingüístiques.

Així, només dos mesos després d'haver estat fundat, sortien les primeres expedicions de rescat cap al Pirineu per a salvar l'extraordinari patrimoni romànic del país. L'any següent, el modest Institut començà a gestar la que esdevindria Biblioteca Nacional de Catalunya, avui una esplèndida realitat. Encetà les excavacions d'Empúries, l'única ciutat grega de la península Ibèrica. El 1922, l'Institut entrava a la tot just fundada Unió Acadèmica Internacional, de la qual ha romàs membre força actiu i de ple dret fins avui.

L'Institut desenvolupà seminaris i cursos universitaris en els camps més diversos, des de la física i la matemàtica fins a la història i la literatura, passant per les ciències jurídiques i socials. El 1935, en plena República, l'acadèmia catalana emprengué decisivament la reforma de la Universitat de Barcelona.

Des del primer moment, una responsabilitat fonamental de l'Institut ha estat l'estudi i la cura de la llengua catalana, una de les grans llengües romàniques d'Europa. Avui s'estén pels territoris de quatre estats. Les condicions polítiques i administratives de la nostra llengua han estat i són molt diferents de les de les llengües que gaudeixen d'una protecció oficial o que han estat decretades oficials o nacionals pels diversos governs. El català és la llengua d'un poble, però no ha estat la llengua nacional d'un estat, amb tot el que això significa en

condicions de modernitat, fluxos migratoris massius, marginació educativa de l'idioma, presència de potents mitjans de comunicació en altres llengües hegemòniques i desplaçament davant una altra llengua, esdevinguda privilegiada i oficialitzada.

Per això, l'Institut prengué com a tasca prioritària fomentar i protegir la llengua catalana. Ja el 1911, com a fruit d'un intensíssim procés de normativització lingüística, l'Institut creà la Comissió Lexicogràfica, que hauria de dur a bon port un diccionari general i un conjunt de treballs gramaticals i modernitzadors, sota la inspiració del gran lingüista Pompeu Fabra. Fins avui mateix, la Secció Filològica de l'Institut ha conreat els estudis gramaticals, lexicogràfics, sociolingüístics i dialectològics i ha actuat com a acadèmia de la llengua catalana. La unitat del català en tots els territoris on es parla és part, per dir-ho així, de la seva dignitat. Aquesta unitat així com l'autoritat màxima de l'Institut com a acadèmia de la llengua catalana són reconegudes per totes les universitats i acadèmies del món, sense excepció.

No és pas aquest el lloc per a esmentar, fil per randa, les aportacions d'alta cultura i ciència que féu l'Institut durant els decennis següents a la seva fundació: des del Servei Meteorològic de Catalunya fins als estudis de fauna i flora; des de la recerca arqueològica fins als estudis de patologies com ara el paludisme; des de la recerca geològica fins a la ja esmentada recerca lingüística. L'Institut entenia i entén avui la seva missió com a servei al país al més alt nivell del coneixement, la ciència i la cultura.

Aquest fou, i és, el capteniment que el caracteritza. El traspàs a la nació de les institucions creades, una rere l'altra, és part essencial de la seva tasca. Naturalment, la gran expansió universitària i científica que han experimentat Catalunya i tots els Països Catalans durant els darrers decennis ha modificat la situació. Durant els llargs anys d'oberta persecució anticatalana —sota dues dictadures, la del general Primo de Rivera i la més dura i llarga del general Franco—, la mera supervivència de l'acadèmia com a tal ja era, per si sola, el servei més gran que hom podia retre a la nació. Avui, però, la tasca original d'omplir buits humanístics i científics esgarrifosos no és la mateixa. Tanmateix, la situació actual no impedeix continuar fent recerca, sovint en col·laboració amb les diverses universitats.

L'Institut d'Estudis Catalans és lluny d'ésser una mera acadèmia dedicada només als aspectes convivencials d'una *société savante*, un lloc d'encontre dels savis del país. Les tasques pròpies no li ho permeten. La visió de l'Institut, avui, és la de constituir, ans que res, una acadèmia activa, que no accepta ésser únicament un àmbit de trobada dels seus membres. L'Institut d'Estudis Catalans es legitima per un pregon arrelament cultural, científic i social als països de cultura, llengua i civilització catalanes. Les molt nombroses societats filials adscrites a l'Institut apleguen la xifra prou eloqüent de més de vuit mil sis-cents membres, que conreen les disciplines més diverses: des de la matemàtica fins als estudis hebraics; des de la literatura fins a la filosofia; des de la biologia i la història natural fins a l'economia política i la sociologia. L'Institut produeix un conjunt molt ample de publicacions, una mostra de les quals podreu contemplar a la mateixa Fira de Frankfurt. Té també una presència notable en el món de la comunicació electrònica internacional, amb documents digitalitzats i accés obert als arxius, a més d'un ric web propi.

L'acadèmia catalana ocupa un edifici emblemàtic de l'art barroc, la Casa de Convalescència, cedida a perpetuïtat a l'Institut l'any 1930. És un dels palaus més bells de Catalunya, l'elegància i la lluminositat del qual s'adiuen amb la natura de l'acadèmia que aixopluga, dedicada al conreu del coneixement humanístic i científic, i que està al servei, al més alt nivell cultural, de la seva nació. Us convido, senyores i senyors, si mai veniu a Barcelona, a visitar-lo: sempre és obert. Com el seu esperit.

Per aquestes raons agrai'm profundament a la Fira de Frankfurt que enguany hagi posat en un lloc d'honor la llengua i la cultura del meu poble. L'esperit de Catalunya sempre ha trobat una altíssima expressió en els seus artistes, pensadors, científics i, molt especialment, com podem comprovar avui, en la seva literatura i en els seus esplèndids escriptors.